28.2.2017
Valtiopäiväasiakirjat/VNS+1/2017

Valiokuntaneuvos Carl Selenius
Valiokuntakanslian sihteeri Marjo-Riitta Seppälä
MmV@eduskunta.fi

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijalausunto Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta - **Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti.**

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta torstai 02.03.2017 klo 10:00 / VNS 1/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Käsiteltävän selonteon taustana on Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma – Agenda2030. Agenda2030:n toimeenpanossa kansallisilla hallituksilla on keskeinen rooli ja samalla vastuu onnistumisesta. Selonteossa todetaan, että toteutuksessa tarvitaan yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin kanssa. Lisäksi tarvitaan tiedeyhteisön panosta sekä kuntien, aluetoimijoiden ja koko yhteiskunnan mukanaoloa. Kumppanuuden ohella Agenda2030 korostaa monialaista yhteistyötä eri maiden sekä eri toimijatahojen ja kansalaisten kesken, politiikan johdonmukaisuutta, aktiivista tiedon ja kokemusten vaihtoa sekä parhaiden käytäntöjen jakamista.

Hallitus nostaa toimeenpanon kärjiksi kaksi painopistealuetta:
1 – Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi.
2 – Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi

sekä kolme läpileikkaavaa politiikkaperiaatetta
A - Pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus
B - Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus
C - Omistajuus ja osallisuus

Kaikkien näiden osalta esitetään konkreettisia toimia, jotka tukevat hallitusohjelman toteuttamista ja ovat linjassa eri hallinnonaloilla jo tehtävän kestävän kehityksen työn kanssa.

Selonteon keskeisenä lähtökohtana on, että Suomen kestävän kehityksen toimikunnan keväällä 2016 päivittämä Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus - Suomi jonka haluamme 2050 - on Suomen kansallinen tulkinta globaalista kestävän kehityksen toimintaohjelmasta. Yhteiskuntasitoumus voidaan nähdä koko suomalaisen yhteiskunnan kestävän kehityksen edistämissuunnitelmana.

Käsiteltävänä oleva toimeenpanosuunnitelma kertoo sen, miten hallitus omassa toiminnassaan toimeenpanee Agenda2030:ta.

Luonnonvarakeskus keskittyy asiantuntijalausunnossaan ensisijaisesti painopistealueen 1 ja siihen liittyvien politiikkaperiaatteiden sekä toimeenpanon seurannan, arvioinnin ja kehittämisen tarkasteluun.

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijalausunnon yleinen näkemys on, että selonteossa elinkeinoelämän eri sektoreiden ja yritysten asemointi ja niiden omistajuus Agenda 2030 toteutuksessa on jäänyt liian vähälle huomiolle. Suomea pidetään kansainvälistenkin arvioiden mukaan yhtenä kestävän kehityksen toteutuksen edelläkävijänä. Käsityksemme mukaan edelläkävijäaseman säilyttäminen edellyttäisi elinkeinoelämän roolin konkretisointia yksityiskohtaisemmin toimenpideohjelman toteutuksessa ja erityisesti toimeenpanon seurantaan, arviointiin ja kehittämiseen liittyvät moninäkökulmaisessa ja avoimessa yhteistyössä. Innovatiivisimmat toteutustoimenpiteet löytyisivät todennäköisimmin elinkeinoelämän eri rajapinnoilta ja elinkeinoelämän omaehtoinen seuranta olisi omiaan edistämään innovatiivisten ratkaisujen löytymistä

Luonnonvarakeskuksen yksityiskohtaiset kommentit:

1) VNS 1/2017 vp s. 13. **Kestävä talous keinona ja mahdollistajana.** Selonteossa todetaan: *Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi edellyttää panostamista osaamisen kehittämiseen ja muutoksen hallintaan yhteiskunnan ja ihmisten kannalta kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Koulutusjärjestelmän ja työllisyyspolitiikan on kyettävä vastaamaan tähän muutokseen. Osaavan työvoiman saatavuus yrityksille on turvattava nyt ja tulevaisuudessa. Kestävän talouden ja työllisyyden turvaaminen mahdollistavat hyvinvointiyhteiskunnan edelleen kehittämisen.* – Luonnonvarakeskus ehdottaa myös elinkeinoelämän roolin korostamista tässä yhteydessä. Ensisijaisesti yrityksiä tarvitaan työpaikkojen luomisessa.
2) VNS 1/2017 vp s. 15. **Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi.** Selonteossa todetaan: *Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä edellyttää määrätietoisia ja kunnianhimoisia toimia, joilla voidaan parantaa energia-, resurssi- ja materiaalitehokkuutta, kasvattaa uusiutuvien energiamuotojen osuutta kestävästi, tuottaa ilmastomyönteisiä tuotteita ja palveluita sekä uusia innovaatioita ja edistää niiden vientiä sekä kehittää vähäpäästöisiä talouden sektoreita ja liiketoimintamalleja. Yrityksillä ja yritysten kehittämillä innovaatioilla on suuri merkitys näiden tavoitteiden toteutumisessa. Uuden liiketoiminnan ja viennin tulee olla kestävää ja perustua vastuullisen liiketoiminnan periaatteille.* Tässä on erinomaisella tavalla nostettu elinkenoelämän ja yritysten merkitystä.
   Painopisteen alla olevissa toimenpiteissä hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyö voisi olla korostetummin esillä, koska elinkeinoelämän rooli on näissä hyvin keskeinen.
   1.1. Käynnistetään energia- ja ilmastostrategian toimeenpano
   1.2 Valmistellaan ja toimeenpannaan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma
   1.3 Luodaan kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja
   1.4 Toimeenpannaan kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa
   1.5 Vauhditetaan kestäviä julkisia hankintoja valtionhallinnossa ja kunnissa
   1.6 Tuetaan kestävän kehityksen innovaatioita
   1.7 Toteutetaan liikennekaari kestävämmän ja joustavamman liikkumisen mahdollistamiseksi
   1.8 Laaditaan ja toteutetaan kansallinen kestävän kaupunkikehityksen ohjelma

1.9 Edistetään hiilineutraaliutta ja resurssiviisautta globaalisti

Edellä lueteltujen toimenpiteiden kohdalla Luonnonvarakeskus esittää huolestumisensa: Riittävätkö kohdat 1.3 ja 1.6. korostamaan kestävän kehityksen innovaatioita tukevan tutkimus- ja kehitystyön rahoituksen riittävyyttä ja monipuolisia innovaatiotoiminnan tukiratkaisuja? Tulisiko verotukselliset ym. yhteiskunta- ja elinkeinopoliittiset toimenpiteet ja niiden tutkimus myös mainita vielä erikseen?

3) VNS 1/2017 vp s. 30–31. **Toimeenpanon keskeiset politiikkaperiaatteet A - Pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus.** Elinkeinoelämän roolin hahmottaminen pitkäjänteisyydessä ja muutosvoimaisuudessa on jäänyt selonteon yleistekstissä ja keskeisissä toimenpiteissä valitettavan vähäiselle huomiolle. Muutosvoiman dynamiikka on ratkaisevasti riippuvainen yritysten innovaatioista.
4) VNS 1/2017 vp s. 31–33. **B - Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus.** Tässäkin elinkeinoelämän ja yritysten rooli on mainittu lähinnä kehitysyhteistyön yhteydessä. Selonteossa todetaan: *Politiikkajohdonmukaisuus on tärkeää myös Agenda2030:n periaatteiden ja tavoitteiden keskinäiskytkentöjen vuoksi. Tavoitteena on toteuttaa Agenda2030 tavoitteita integroidusti ja varmistaa, että yhden tavoitteen toteuttaminen edistää myös muiden tavoitteiden toteutumista. Kokonaisvaltainen toimeenpano edellyttää tavoitteiden sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristönäkökohtien tasapainoista huomioon ottamista kaikessa politiikassa sekä yhteistyötä eri hallinnonalojen ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Johdonmukainen ja keskinäiskytkennät huomioiva kestävän kehityksen politiikka on vaikuttavaa ja kustannustehokasta sekä mahdollistaa yhteiskunnan muutosvoimaisuuden.* Tässäkin yhteydessä elinkeinoelämän mainitseminen olisi käsittääksemme ollut aiheellista.
5) VNS 1/2017 vp s. 37–40. **C - Omistajuus ja osallisuus.** Selonteossa todetaan: *Agenda2030 luo yrityksille kansainvälisen kestävän kehityksen viitekehyksen ja samalla osoittaa globaalit haasteet, joiden ratkaisemisesta voi tehdä liiketoimintaa.* Muuten elinkeinoelämän ja yrittäjyyden korostaminen yleistekstissä ja toimenpiteissä on jäänyt varsin vähäiseksi. Voisiko esimerkiksi keskeisen toimenpiteen *C.5 Kannustetaan kaupunkeja ja yhteisöjä asettamaan kunnianhimoiset kestävän kehityksen tavoitteet,* rinnalla esittää toimenpiteen: Kannustetaan elinkeinoelämää ja yrityksiä asettamaan liiketoiminnalleen omaehtoiset kunnianhimoiset kestävän kehityksen tavoitteet, Myös elinkeinoelämän ja tuotannon vastuullisuuden tavoitteita voitaisiin korostaa.
6) Kaikkein keskeisin puute selonteossa on Luonnonvarakeskuksen asiantuntijuuden perusteella se, että elinkeinoelämän ja yritysten rooli Toimeenpanon seuranta, arviointi ja kehittäminen -osassa ovat jääneet kokonaan huomiotta. Jos elinkeinoelämän omaehtoista kehittymisen seurantaa ei voida yhdistää alueelliseen ja kansalliseen kestävän kehityksen seurantaan, linkitys yritysten innovaatioprosessien ja kestävän kehityksen välillä jää toteutumatta. Tämän linkityksen mukaan ottaminen kestävän kehityksen seurantaan olisi nähdäksemme välttämätöntä. Esimerkiksi EU Horisontti ohjelmassa on parhaillaan avoinna rahoitusmuoto (H2020 BB-02-20179), jonka tavoitteena on nimenomaan kehittää uudentyyppistä kestävyyden seurantaa nimenomaisesti biotalouden alueelle.

Helsingissä 28.2.2017

Sirpa Kurppa, tutkimusprofessori

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
PL 2, 00791 Helsinki Puhelin 029 532 6000 Y-tunnus 0244629-2 luke.fi